

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

CENTER ZA TUJCE

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

► **Tip lokacije:** Center za tujce (v nadaljevanju: CT)

► **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** tujci¹ in prosilci za mednarodno zaščito², ki so nedovoljeno vstopili v Republiko Slovenjo (v nadaljevanju: RS).

► **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** uradna zmogljivost CT je 220 mest. Na dan našega obiska je bilo v CT 12 tujcev in trije prosilci za mednarodno zaščito z omejenim gibanjem³.

¹Tujci, ki ne zapustijo države v določenem roku in jih ni mogoče takoj odstraniti iz države (56., 93. člen Zakona o tujcih); tujci, katerih istovetnost ni znana (56. člen Zakona o tujcih); tujci, ki imajo izrečen izgon (50., 93. člen Zakona o tujcih); mladoletni tujci brez spremstva (60. člen Zakona o tujcih); tujci, ki so v RS nezakonito in čakajo na odstranitev po meddržavnem sporazumu do predaje tujim varnostnim organom (nameščeni tujec do 48 ur; 5. čl. Pravilnika o posebnih pravilih bivanja in gibanja tujcev v centru za tujce in pogojih ter postopku za uporabo milejših ukrepov); tujci, ki so v postopku prisilne odstranitve, ali tujci, ki niso zapustili RS in so ponovno zaprosili za azil (56. člen Zakon o mednarodni zaščiti).

²Prosilci za mednarodno zaščito, ki jim je s sklepom na podlagi Zakona o mednarodni zaščiti omejeno gibanje (51. člen Zakona o mednarodni zaščiti) in prosilci za mednarodno zaščito, ki jim je bil izdan sklep na podlagi Uredbe Sveta (ES) (51. člen Zakona o mednarodni zaščiti).

³Na oddelku za moške je bilo šest oseb moškega spola, na oddelku za ranljive skupine pa šest oseb (štiričlanska družina in dve tujki). V sprejemnih prostorih in v prostoru 'izolacije' tudi tokrat ni bilo nobene osebe. V času obiska je bila sicer ena tujka (državljanica Somalije) iz oddelka za ranljive skupine premeščena v prostore sprejemnega oddelka, ker je bila na dan našega obiska ob 10.00 uri odpeljana na Mednarodni mejni prehod Obrežje zaradi odstranitve iz Slovenije. S tujko je bil tudi opravljen krajši pogovor, v katerem pa ni bilo ugotovljenih kakršnihkoli nepravilnosti.

Potek obiska in priprava poročila:

► Obisk je bil **nenajavljen** in **opravljen dne 3. 10. 2012.**

► **Skupina za obisk:** trije predstavniki Varuha (namestnik varuhinje, specialist kriminalističnega preiskovanja in pripravnica) in ena predstavnica nevladnih organizacij (Inštitut Primus) ter pogodbeni izvedenka na področju zdravstvenega varstva oziroma oskrbe (dr. med. specialist psihiater).

► **Vsebina obiska:** uvodni razgovor s pomočnikom vodje CT. Sledil je ogled bivalnih in ostalih prostorov na oddelku, razgovor z zaposlenimi, tujci in prosilci za mednarodno zaščito ter zaključni razgovor.

► **Poročanje:** poročilo o obisku je bilo posredovano Ministrstvu za notranje zadeve (v nadaljevanju: MNZ) 24. 10. 2012, skupaj s predlogom, da ga obravnava in nam v roku 30 dni sporoči morebitna stališča glede v njem izpostavljenega; tozadevni odgovor smo s strani organa prejeli 28. 11. 2012, torej 35. dan po odpremi.

► **DPM je posebej pohvalil,**

- da socialne delavke za tujce še vedno organizirajo izdelavo različnih izdelkov s pomočjo ročnih spretnosti ter,
- da na novo vodijo poročila socialne službe, kjer se beleži, kateri tujec je bil aktiven oziroma vključen v različne aktivnosti,
- da imajo v ambulanti popise bolezni (podobno kot v splošna ambulanta) ter, da imajo nekaj popisov urejenih tudi »za nazaj«,
- da se izdajanje medicinske terapije beleži na posebnih obrazcih, ki so jih v CT uvedli pred nekaj meseci ter, da CT vodi tudi posebno evidenco (vpisi v zvezek z naslovom »Zbiranje podatkov za letno poročilo«), v katerem so opisani posebni dogodki (samopoškodbe in poskusi samomora ipd).
- da se tujcem omogoči čim več športnih aktivnosti,
- pridobitev računalniške sobe.

DPM: predlagamo, da se proučijo možnosti, da bi se tujcem zagotovilo bistveno več časa za bivanje na prostem⁴.

DPM: predlagamo, da se glede na majhno število tujcev proučijo možnosti, da bi se tujcem uporaba računalniške sobe omogočila bolj pogosto⁵.

DPM: predlagamo, da se pri operaterju telefonskih aparatih preverijo možnosti, da se zmanjša piskanje odštevalnika oziroma da se odštevalnik impulzov uredi na drugačen način (morda z elektronskim odštevalnikom)⁶.

DPM: predlagamo, da CT socialne delavce na tej podlagi (tudi glede na majhno število tujcev) vzpodbudi, da bodo ti dejansko pričeli tujce motivirati v aktivnosti, da ne bodo le »zdolgočaseno« poležavali v svojih bivalnih prostorih⁷ ter da na podlagi poročil o aktivnostih, socialne delavke opravijo analizo in s tem ugotovijo, katere aktivnosti so za tujce bolj zanimive, ter na podlagi tega aktivnosti tudi načrtuje⁸.

MNZ: družinam in ženskam je še dodatno omogočeno gibanje na zunanjem igrišču.

MNZ: glede vaših ugotovitev, ki so predvsem logistične, pa smo že in bomo sledili vašim priporočilo oziroma predlogom.

MNZ: glede vaših ugotovitev, ki so predvsem logistične, pa smo že in bomo sledili vašim priporočilo oziroma predlogom.

MNZ: izvajanju delovnih aktivnosti s tujci strokovni delavci centra namenijo veliko pozornosti in časa. Dejstvo je, da se tujci v centru menjajo, njihova prisotnost v centru je časovno različna, prav tako njihov interes do sodelovanja v aktivnostih. Aktivnosti v centru se izvajajo glede na želje in potrebe tujcev (npr. v času ramadana imajo tujci muslimanske veroizpovedi povsem drugačne potrebe in želje ter prilagojene

⁴Glede gibanja na prostem, ki je po hišnem redu dve uri (eno uro dopoldan in eno popoldan), kljub majhnemu številu tujcev (v zadnjih dveh letih zelo malo število tujcev – le nekaj več kot 10).

⁵Tujci imajo možnost uporabe računalniške sobe z dvema računalnikoma, ki je v oddelku za strožji policijski nadzor. Po pojasnilu pomočnika vodje CT se uporaba računalniške sobe tujcem omogoči predvsem ob vikendih oziroma, ko za to izrazijo potrebo.

⁶DPM je razpolagal s podatkom, da se v telefonskih aparatih, ki so na oddelkih, sliši močnejše piskanje odštevalnika impulzov in da je slišnost zaradi tega slabša. Navedeno smo ob obisku preverili v moškem oddelku, pri čemer je bilo ugotovljeno, da se ob klicu v telefonu dejansko pojavlja moteče piskanje odštevalnika impulzov, ki tudi moti slušnost klica.

⁷DPM je bil seznanjen, da je v letu 2011 CT obiskal tudi Visoki komisariat Združenih narodov za begunce (Regionalno predstavništvo za srednjo Evropo) v okviru AGE, GENDER AND DIVERSITY MAINSTREAMING (AGDM). CT je po ugotovitvah DPM večino priporočil AGDM že upošteval, pri čemer pa je bilo ugotovljeno, da priporočilo AGDM, ki se nanaša na več aktivnosti s strani socialnih delavcev, da bi se ti bolj aktivno oziroma intenzivneje posvečali tujcem in le te bolj zaposlili oziroma vzpodbujali za udeležbo v različne aktivnosti še ni bilo realizirano.

⁸Za tujce socialne delavke še vedno organizirajo izdelavo različnih izdelkov s pomočjo ročnih spretnosti. Ob tem pa je pomočnik vodje CT izpostavil, da na novo vodijo poročila socialne službe, kjer se beleži, kateri tujec je bil aktiven oziroma vključen v različne aktivnosti.

aktivnosti, ki pa so povsem ločene od ostalih aktivnosti po hišnem redu, ki jih izvajajo in so jih deležni ostali nastanjeni tujci, ki ne prakticirajo ramadana). Aktivnosti za tujce se prilagajajo njihovim željam, sposobnostim in potrebam. Z vsemi aktivnostmi so tujci seznanjeni in s strani socialnih delavk vzpodbujani, da se jih udeležijo. Se pa dogaja da tujci iz lastnih vzgibov aktivnost odklonijo, pri čemer ni nujno da navedejo vzrok nesodelovanja. Organizirane aktivnosti so za tujce priložnost, da se vključi v skupino in sodeluje v njej s pogovorom ali aktivno z ustvarjanjem, kar ga sprošča, zlasti zato, ker gre za neformalne pogovore, klepete, kjer se posameznik lažje izrazi in odpre ter jih vselej vse pozovemo, da se udeležijo. Tujci s težavami v duševnem zdravju in ostale ranljive kategorije tujcev so še posebej vzpodbujani k aktivnostim. Družinam in ženskam je še dodatno omogočeno gibanje na zunanjem igrišču. O športnih, družabnih, ustvarjalnih in kulturnih aktivnostih tujcev v centru obstaja veliko dokumentiranega gradiva, s katero ste ob vašem obisku vedno seznanjeni, zato se ne strinjamo z vašo trditvijo, da ni realizirano priporočilo o izvajanju več aktivnosti s strani socialnih delavk Centra za tujce in nas preseneča vaše priporočilo, da naj na tem področju izboljšamo stanje.

DPM: predlagamo, glede nato, da skupne prostore CT čisti čistilni servis »Celovite

MNZ: glede vaših ugotovitev, ki so predvsem logistične, pa smo že in bomo

storitve« več pozornosti nameni pregledu ustreznosti čiščenja sanitarnih prostorov⁹.

sledili vašim priporočilo oziroma predlogom.

DPM: predlagamo, da se žimnica odstrani¹⁰.

MNZ: glede vaših ugotovitev, ki so predvsem logistične, pa smo že in bomo sledili vašim priporočilo oziroma predlogom.

DPM: predlagamo, da v prihodnje zaposleni samoiniciativno ugotavljajo morebitne poškodbe inventarja oziroma opreme ter poskrbijo za njihovo sprotno odpravo¹¹.

MNZ: glede vaših ugotovitev, ki so predvsem logistične, pa smo že in bomo sledili vašim priporočilo oziroma predlogom.

DPM: predlagamo, da se prazni oziroma nezasedeni prostori bolj pogosto prezračijo¹².

MNZ: glede vaših ugotovitev, ki so predvsem logistične, pa smo že in bomo sledili vašim priporočilo oziroma predlogom.

DPM: predlagamo, da se v primeru pisne pritožbe tujca, pritožniku na pritožbo tudi pisno odgovori. Poleg razgovora, ki ga opravijo zaposleni s tujcem, je namreč pomembno pisno obvestilo o razrešeni pritožbi¹³.

MNZ: glede vaših ugotovitev, ki so predvsem logistične, pa smo že in bomo sledili vašim priporočilo oziroma predlogom.

⁹Pri pregledu sanitarnega dela oziroma tuširnice-umivalnice moškega oddelka je bilo ugotovljeno, da je ta slabše očiščena (vidni so ostanki vodnega kamna in bele pike po kovinskih kabinah za prhanje). Prav tako pa je bilo ugotovljeno, da v tem prostoru odpada omet na stropu nad kabino za prhanje pri oknu.

¹⁰Pri pregledu oddelka za strožji policijski nadzor je bilo v prostoru številka 7 ugotovljeno, da je na enem izmed pogradov strgana (večkrat prerezana) žimnica.

¹¹Pri pregledu sprejemnih prostorov večjih posebnosti ni bilo ugotovljeno. Je pa bilo v ženskem sprejemnem oddelku ugotovljeno, da so pod umivalnikom izvlečene električne žice, kar pa, glede na prisotnost vode po naši laični oceni predstavlja nevarnost za poškodbo kogarkoli, ki bi uporabljal umivalnik.

¹²Ker je bilo večino bivalnih prostorov (sob) zaradi majhnega števila praznih smo med obiskom in pregledom ugotovili, da so ti prazni prostori slabše prezračeni (zatohost).

¹³Iz sicer dobro urejene evidence obravnave vsake konkretne pritožbe smo ugotovili, da pritožniki v večini primerov niso prejeli (pisnih) odgovorov na pritožbe.

DPM: pričakujemo, da bo jedilni list (v prevodu) dejansko nameščen¹⁴.

MNZ: glede vaših ugotovitev, ki so predvsem logistične, pa smo že in bomo sledili vašim priporočilo oziroma predlogom.

DPM: izvedenka opozarja, da je na izvidu anamneza, diagnoza in terapija, kar je običajno namenjeno lečečemu zdravniku, ne pa ne-zdravstvenemu osebj¹⁵.

MNZ: glede vaših ugotovitev, ki so predvsem logistične, pa smo že in bomo sledili vašim priporočilo oziroma predlogom.

DPM: izvedenka je izpostavila, da ni uspela prejeti odgovorov na nekatera vprašanja, kot so, kako socialna delavka »pokriva« ambulanto, kakšna je pot od priporočil psihiatra (npr: o nadzoru ali o reševanju problemov...) do pristojnih oseb v CT, ali celo do tistih v Azilnem domu, če formalno spada tja, kdo točno obvešča zdravstveno osebje o bolezni na oddelku, kakšna je vloga »sheme za terapijo odtegnitvene krize«.

MNZ: Center za tujce je enovita organizacija brez notranjih oddelkov in enot, zato nima posebnih vodij, razen vodje Centra za tujce, ki je nadrejen vsem zaposlenim v centru. Center za tujce ni medicinska ustanova, ima pa za svoje potrebe in zaradi narave dela zaposlene štiri medicinske sestre in pogodbene zdravnike, ki svojo delo opravljajo v zato urejenih prostorih in v skladu z medicinsko stroko. V času odsotnosti medicinskih sester nihče ne »pokriva ambulate« ampak se za nujne primere koristi javna mreža nujne medicinske pomoči in po potrebi se lahko pokliče v službo medicinsko sestro centra. Med vikendi, ko ni vedno prisotna medicinska sestra, so socialne delavke tiste, ki poskrbijo, da tujci ob določeni uri dobijo predpisano terapijo, kar pa ne pomeni, da delajo delo medicinskih sester oziroma da »pokrivajo ambulanto«. Shema nadomestila za

¹⁴Ker ob prejšnjem obisku DPM v CT ni bilo prevoda jedilnika, in glede na pojasnilo v odzivnem poročilu, da CT že od 2010 zagotavlja prevod jedilnika v angleški jezik, smo v času obiska to (s pregledom jedilnice CT) želeli tudi preveriti. Pri pregledu jedilnice, pri katerem je sodelovala tudi socialna delavka, jedilnika ob tokratnem obisku nismo našli (niti v slovenskem jeziku).

Po odhodu ekipe DPM je pomočnik vodje CT sicer poklical po telefonu in sporočil, da naj bi bil jedilnik (celo v tujem jeziku) nameščen na steni v jedilnici CT. DPM takšnega sporočila ne more upoštevati, saj kot smo navedli, je bila jedilnica skupaj s socialno delavko CT pregledana (stene pri vhodu v jedilnico, v jedilnici hrane – delilnem pultu, stena v delu jedilnice, kjer se sprejema umazana posoda, in tudi na oglasni deski – na tej so bili ob našem obisku le podatki od zastopnika pacientovih pravic) in jedilnega lista nismo videli, zaradi česar se je tudi socialna delavka odšla pozanimat pri ostalih zaposlenih glede tega, vendar podatka o tem, kje je jedilni list, ni dobila. Glede na prizadevnost socialne delavke v smeri ugotovitve kje je dejansko jedilni list, štejemo, da ta med obiskom DPM ni bil nameščen v jedilnici.

¹⁵Sicer pa izvedenka ugotovila, da je na seznamu obolenj (neke vrste statistika) evidentiranih največ duševnih bolezni (motenj). Glede navedenega je od medicinske sestre prejela pojasnilo, da naj bi pri tujcih šlo predvsem za preganjavico, shizofrenijo, depresijo, anksioznost in suicidalnost. Ob tem je izvedenka prejela tudi pojasnilo medicinske sestre, da »lahko pacient pokaže psihiatrični izvid komur hoče in da ga običajno da kriminalističnemu inšpektorju«.

metadon je zgolj za vednost medicinskih sester, saj vsakega odvisnika naprej pogleda zdravnik, ki mu predpiše ustrezno terapijo. Z organizacijo delovnih procesov in razporejanjem delavcev je zagotovljeno nemoteno delo in stalna oskrba tujcev. Prav tako nemoteno poteka medsebojno obveščanje o potrebah in željah tujcev, kakor tudi o njihovih potrebah po zdravstveni oskrbi.

DPM: izvedenka opozarja, da je okarakteriziran (»izsiljevanje prostosti) razlog medicinske sestre vrednostna sodba, ki je strokovno nesprejemljiva Sploh, ker iz nje izhaja (neprimeren) odnos do stavekajočega¹⁶.

MNZ: tujci v Centru za tujce niso obravnavani na podlagi vrednostnih sodb. Da je izsiljevanje razlog za npr. gladovno stavko izjavljajo tujci sami, ker se ne strinjajo z omejitvijo gibanja v centru. V primeru gladovne stavke so tujci s strani medicinskih sester in zdravnikov opozorjeni na posledice za njihovo zdravstveno stanje. Do vseh obravnavanih tujcev imajo medicinske sestre korekten in strokoven odnos. Njihovo vedenje ni podcenjujoče ali diskriminatorno. To potrjuje tudi dejstvo, da v zadnjih letih nismo prejeli nobene pritožbe na delo zdravstvene službe, nasprotno prejeli smo več pohval in zahval. V Centru za tujce je bilo v zadnjih letih dvakrat izvedeno usposabljanje za vse zaposlene na temo nudenja prve pomoči.

¹⁶Izvedenka je ugotovila, da se v CT za gladovno stavko šteje prvi dan, ko posameznik preneha z uživanjem hrane, evidentira pa se tudi že sama napoved gladovne stavke. Zdravnika se pokliče že prvi dan, ko tujec odkloni hrano, pri čemer se začne tudi opazovanje in beleženje obveznih podatkov: vedenje, telesna teža, vitalne funkcije, hidracija, izgled vidnih sluznic, vonja po acetonu. Prav tako se beležijo tudi zahteve tujca in navodila zdravnika. Izvedenka ugotavlja, da se vsi prej navedeni podatki evidentirajo v obrazec, ki so ga izdelali v ambulanti CT. Zadnja evidentirana oziroma napovedana gladovna stavka v CT je bila 27. 8. 2012 ob 17.30. Ob tem je izvedenka prejela pojasnilo medicinske sestre, da se to zgodi nekajkrat na leto, pri čemer pa je večkrat vzrok »izsiljevanje prostosti«.

DPM: predlagamo, da se v vseh prostorih (kjer je hišni red izobešen) namesti veljavni hišni red. Prav bi tudi bilo, da bi bil ta preveden vsaj v angleški jezik in tudi druge jezike (vsaj v tiste tuje jezike držav, iz katere najpogosteje prihajajo tujci v CT)¹⁷.

MNZ: glede vaših ugotovitev, ki so predvsem logistične, pa smo že in bomo sledili vašim priporočilo oziroma predlogom.

DPM: predlagamo, da se v CT prične dosledno izvajati določila 3. člena Pravilnika o postopkih nastanitve v Centru za tujce te obliki in vsebini izkaznice o dovolitvi zadrževanja na območju Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 27/2012 z dne 13. 4. 2012) v katerem je podrobneje opredeljen zdravniški pregled tujca ob sprejemu¹⁸.

MNZ: o zdravniških pregledih ne odločajo medicinske sestre. Vsi tujci so pregledani pri zdravniku ob nastanitvi v center ali prvi delovni dan, ko je zdravnik prisoten. Za vse nadaljnje preglede pri zdravniku pa tujci sami izrazijo željo, kar jim je seveda omogočeno in zagotovljeno. Vsak postopek nastanitve v center poteka v skladu s 3. členom Pravilnika o postopku nastanitve v Centru za tujce ter obliki in vsebini izkaznice o dovolitvi zadrževanja na območju Republike Slovenije.

¹⁷Ob obisku je bilo ugotovljeno, da je bil v enem izmed sprejemnih prostorov (prostor za sprejem žensk, P 41) v njem obešen star Hišni red (iz leta 2007) in samo v slovenskem jeziku.

¹⁸Izvedenka tudi ugotavlja, da se je spremenil način, da je vsak sprejeti tujec zdravniško pregledan. O tem sedaj odloča medicinska sestra in teoretično možno, da tujec v času bivanja v CT sploh ni pregledan pri zdravniku. Mnenje izvedenke je, da zdravniška ocena ni povsem enaka sestri, zato pri tem priporoča, da bi bilo dobro obdržati standard, do so vsi sprejeti tujci – če ne takoj, pa vsaj v nekaj dnevih, pregledani s strani zdravnika.

